

TRUNG TÂM HỖ TRỢ PHÁT TRIỂN VÌ PHỤ NỮ VÀ TRẺ EM

Tel.: (+84 4) 66 58 74 74 - Email: dwc.vietnam2003@gmail.com

Địa chỉ: Phòng 414, Mỹ Đình Plaza,
138 Trần Bình, phường Mỹ Đình 2,
quận Nam Từ Liêm, Hà Nội

Address: Room 414, My Dinh Plaza,
138 Tran Binh, My Dinh 2 ward,
Nam Tu Liem district, Ha Noi

Công ước quốc tế quyền trẻ em

Tài liệu tập huấn cho Giáo viên THCS

Mục lục

Mục tiêu khóa tập huấn	2
Giới thiệu công ước quốc tế quyền trẻ em	2
Phân biệt nhu cầu và quyền	2
Trẻ em là ai?.....	3
Quá trình thực hiện bản Công ước quyền trẻ em	4
Quyền bảo lưu	4
Nội dung Công ước quyền trẻ em	5
Các quyền phải thực hiện ngay.....	6
Các quyền thực hiện từng bước	6
Các quyền sống còn của trẻ em	6
Các quyền được bảo vệ của trẻ em	9
Bảo vệ là gì?.....	9
Bảo vệ trẻ em khỏi sự phân biệt đối xử	9
Bảo vệ trẻ em khỏi sự bóc lột và lạm dụng	10
Bảo vệ trẻ em trong những trường hợp khủng hoảng và khẩn cấp	10
Các quyền phát triển của trẻ em	11
Các quyền tham gia của trẻ em	14
Kế hoạch hành động sơ bộ	17
Phụ lục 1: Một số quyền cơ bản của trẻ em trong công ước quốc tế	18
Phụ lục 2: Các bài tập nghiên cứu tình huống về bóc lột và lạm dụng trẻ em	20
Phụ lục 3: Các bài tập nghiên cứu tình huống về bảo vệ khỏi sự phân biệt đối xử đối với trẻ em	21
Phụ lục 5: Các bài tập nghiên cứu tình huống về các tình huống tham gia của trẻ.	23

Mục tiêu khóa tập huấn

Sau khóa tập huấn, các giáo viên sẽ:

- Hiểu các nguyên tắc cơ bản và nội dung của công ước quốc tế về quyền trẻ em;
- Phân tích về tình trạng trẻ em và việc thực hiện quyền trẻ em ở địa phương;
- Lập kế hoạch hành động sơ bộ để cải thiện việc thực hiện quyền trẻ em trong cương vị hiện tại của mình.

Giới thiệu công ước quốc tế quyền trẻ em

Phân biệt nhu cầu và quyền

Nhu cầu: điều kiện cơ bản để con người tồn tại như một con người.

Quyền: những điều mà theo công bằng và chính đáng thì một con người phải được hưởng hoặc có thể được làm.

Tuy nhiên, nhu cầu có thể được đáp ứng hoặc không được đáp ứng. Khi nói về nhu cầu, người ta không nghĩ đến việc ai có trách nhiệm đáp ứng. Nhưng khi đề cập đến "quyền", xã hội phải có trách nhiệm đáp ứng. Các nhu cầu cơ bản nhất được đề cập như là các quyền.

Nhu cầu	Quyền
Mong muốn và nguyện vọng của con người	Theo công bằng và chính đáng, con người được hưởng và được phép làm
Mỗi nhóm người khác nhau có những mức nhu cầu khác nhau	Không tùy tiện. Có nguyên tắc và chuẩn mực thống nhất
Có thể được đáp ứng hoặc không được đáp ứng	Phải được đáp ứng theo chính sách và pháp luật
Nhu cầu có thể bị giảm bớt khi hoàn cảnh thay đổi, đặc biệt đối với đối tượng bị phụ thuộc	Quyền có thể thay đổi nhưng theo xu hướng được mở rộng thêm
Được đáp ứng do lòng nhân ái hoặc sự giúp đỡ	Phải đáp ứng vì cá nhân hoặc nhóm người đó có quyền đòi hỏi
<i>Nhà nước nên đáp ứng nhưng không bị bắt buộc</i>	<i>Nhà nước buộc phải đáp ứng</i>

Khi đề cập đến **quyền trẻ em** là nói đến việc xã hội có **trách nhiệm** đáp ứng những nhu cầu căn bản nhất để trẻ em có thể phát triển một cách toàn diện.

Trẻ em là ai?

Công ước coi một người là trẻ em cho đến khi người đó **đến 18 tuổi**, trừ khi luật pháp của một quốc gia định ra tuổi trưởng thành thấp hơn độ tuổi trong bản Công ước.

"Luật bảo vệ chăm sóc và giáo dục trẻ em" của **Việt nam** quy định: "Trẻ em là công dân Việt Nam **dưới 16 tuổi**" (điều 1)

- **20/10/1989**: Liên hợp quốc nhất trí thông qua Công ước quyền TE.
- Hiện đã có 192 nước trên thế giới đã phê chuẩn Công ước quyền TE, chỉ có hai nước chưa phê chuẩn là Somali (chế độ quân chủ) và Hoa Kỳ.

Quá trình thực hiện bản Công ước quyền trẻ em

1. **Ký kết:** Báo hiệu việc sẵn sàng xem xét kỹ lưỡng Công ước quyền TE (Việt Nam ký kết ngày 26/2/1990).
2. **Phê chuẩn:** trở thành một quốc gia thành viên của Công ước (Việt Nam trở thành quốc gia thành viên ngày 2/9/1990, nước đầu tiên ở châu á).
3. **Thực hiện:**
  - Thành lập một cơ quan quốc gia chuyên trách về quyền trẻ em
  - Đề ra các mục đích và mục tiêu
  - Thông qua các luật phù hợp với Công ước
  - Thực hiện các chương trình và các hoạt động
4. **Theo dõi:**
  - Xem xét tình hình hiện tại của TE
  - Xác định đã làm được những gì
  - Xác định cần thiết phải làm gì
5. **Báo cáo:** về tình hình các quyền TE và các tiến bộ nhằm đạt được các mục đích trong Công ước.
  - Báo cáo lần thứ nhất: hai năm sau khi phê chuẩn (VN: 1992)
  - Sau đó cứ 5 năm một lần

Quyền bảo lưu

- Công ước chấp nhận việc một chính phủ định ra một độ tuổi trưởng thành khác với bản công ước.
- Cho phép một chính phủ vừa phê chuẩn vừa được quyền có những bảo lưu: Bảo lưu là tuyên bố đơn phương của một quốc gia khi ký, gia nhập hay phê chuẩn Công ước nhằm loại bỏ hay sửa đổi hiệu lực pháp lý của một hay một số điều trong công ước đối với nước đó. Tuy nhiên, nếu Công ước cấm bảo lưu thì nước tham gia không được bảo lưu.
- Việt Nam không bảo lưu một điều khoản nào trong Công ước.

Nội dung Công ước quyền trẻ em

Công ước có 54 điều, chia làm 3 phần

- Điều 1 đến điều 41: Các quyền của mọi trẻ em.
- Điều 42 đến điều 45: Cơ chế giám sát và thực hiện Công ước.
- Điều 46 đến điều 54: Các điều kiện để phê chuẩn và bảo lưu của các quốc gia.

Để dễ nhớ và dễ hiểu, nội dung Công ước được tóm tắt trong **8 điểm**:

- **Bốn nhóm quyền:** Sống còn - Bảo vệ - Phát triển - Tham gia
- **Ba nguyên tắc:** TE là những người dưới 18 tuổi; tất cả các quyền đều áp dụng cho mọi trẻ (không phân biệt đối xử); mọi hoạt động đều vì lợi ích tốt nhất cho trẻ em.
- **Một quá trình:** tất cả chúng ta đều có trách nhiệm giúp đỡ Nhà nước trong việc thực hiện và theo dõi thực hiện Công ước.

Tóm tắt nội dung các nhóm quyền:

- **Các quyền sống còn:** Quyền cơ bản nhất của con người, bao gồm quyền được sống và được chăm sóc sức khỏe và y tế ở mức cao nhất có thể có được.
- **Các quyền được bảo vệ:** bao gồm việc bảo vệ trẻ em thoát khỏi mọi phân biệt đối xử, lạm dụng hay bỏ mặc, bảo vệ trẻ em không có gia đình cũng như bảo vệ trẻ em trong các tình huống đặc biệt.
- **Các quyền phát triển:** bao gồm mọi hình thức giáo dục (chính thức hoặc không chính thức) và quyền được có mức sống đầy đủ cho sự phát triển về thể lực, trí tuệ, tinh thần, đạo đức và xã hội của trẻ em.
- **Các quyền tham gia:** bao gồm quyền của trẻ được bày tỏ quan điểm của mình trong mọi vấn đề liên quan đến bản thân.

Các quyền phải thực hiện ngay

Đó là các quyền về dân sự và chính trị, bao gồm các vấn đề như:

- ✓ Không phân biệt đối xử,
- ✓ Các hình phạt,
- ✓ Quyền được lắng nghe tường trình một cách vô tư,
- ✓ Công bằng trong các vụ án hình sự và một hệ thống tòa án vị thành niên riêng biệt,
- ✓ Quyền được sống,
- ✓ Quyền được có quốc tịch,
- ✓ Quyền được đoàn tụ với gia đình và một số quyền được bảo vệ khác.

Các quyền thực hiện từng bước

Đó là các quyền về y tế, giáo dục và các quyền không nằm trong nhóm quyền thứ nhất. Điều 4 của Công ước quy định: "Đối với các quyền về kinh tế, xã hội và văn hóa các quốc gia cam kết có các biện pháp sao cho có thể thực hiện đến mức tối đa trong điều kiện kinh tế cho phép, hoặc thực hiện khi cần thiết, trong khuôn khổ hợp tác quốc tế".

Các quyền sống còn của trẻ em

Các quyền sống còn: bao gồm quyền được sống như được ăn uống và dạy dỗ, được chăm sóc sức khỏe và y tế ở mức cao nhất có thể có được, được giúp đỡ trong trường hợp khẩn cấp.

Phân biệt các khái niệm: cuộc sống, sự tồn tại và cái chết

Cuộc sống: không chỉ đơn thuần là sống (vận động, thở, nói, nhìn) mà còn có nghĩa là được hạnh phúc và hòa bình cho chính bản thân mình, cho cả những người khác và cho cả cộng đồng nơi mình đang sống: Tồn tại và được phát triển!

Sự sống còn: Một giai đoạn, khi cuộc sống của trẻ bị đe dọa bởi những nguy hiểm khó khăn. Một trạng thái mong manh giữa sống và chết.

Cái chết: Kết thúc của sự sống.

Quyền sống còn của TE bị đe dọa bởi các nguy cơ nào?

- Chiến tranh
- Thiên tai và tai họa
- Nạn đói, nạn suy dinh dưỡng
- Dịch bệnh
- Sự vi phạm của người lớn (ví dụ sự lạm dụng về thể xác)
- Tệ nạn xã hội (trẻ em phạm tội, nghiện hút....)
- Điều kiện làm việc độc hại, không an toàn
- Môi trường độc hại
- Trẻ em mồ côi
- Trẻ em đi ăn xin
- Trẻ em không có nhà ở, phải sống lang thang
- Tệ nạn buôn bán trẻ em
- Trẻ em bị ốm đau bệnh tật
- .....

Các nhóm TE nào là TE có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn?

- TE thiếu chăm sóc, bị sao nhãng
- TE lang thang
- TE có khuyết tật
- TE phải lao động sớm
- TE bị buộc phải bán dâm
- TE bị nhiễm HIV dương tính
- TE trong các cuộc xung đột vũ trang
- TE tị nạn
- TE các dân tộc thiểu số
- TE bị lạm dụng
- Trẻ mới sơ sinh
- TE nạn nhân chiến tranh...

Các giải pháp có thể là:

- ✓ Cung cấp lương thực
- ✓ Chăm sóc y tế
- ✓ Tiêm phòng
- ✓ Cung cấp nơi nghỉ tạm trú cho trẻ em
- ✓ Cải thiện môi trường
- ✓ Cung cấp nước sạch
- ✓ Giáo dục truyền thông đối với người lớn và trẻ em...

Ai là người chịu trách nhiệm về các giải pháp trên? Với cương vị hiện tại, **bạn** có thể đóng góp như thế nào vào công việc này?

Các điều khoản trong Công ước liên quan đến quyền sống còn của TE:

- Điều 6 và điều 24 quy định trực tiếp về quyền sống còn của trẻ,
- Các điều khác có liên quan là điều 7, 8, 9, 19, 20, 21, 23, 26, 27, 30, 32, 33, 34, 35 và 38: các điều khoản này bao gồm các nội dung như cung cấp lương thực, bảo đảm tình thương và sự quan tâm của gia đình và xã hội, các dịch vụ y tế, tạo ra các kỹ năng cần thiết cho cuộc sống, bảo đảm giáo dục, nơi ở, tăng cường sự chăm sóc ....

Kết luận:

- Tất cả trẻ em đều có quyền được sống còn.
- Chúng ta không được coi trẻ em là những người chúng ta phải phục vụ.
- Chúng ta cũng không nên xem trẻ em chỉ là những học trò của mình.
- Chúng ta phải coi trẻ em là những thực thể, những con người có những nhu cầu, suy nghĩ chính đáng và hoạt động đúng đắn như mọi người.
- Chúng ta phải có trách nhiệm làm tất cả những gì có thể để tăng cường các quyền được sống còn của trẻ em, hoặc là với tư cách cá nhân hoặc là với tư cách của một thành viên trong dự án.

Một số tóm tắt các điều khoản liên quan đến quyền sống còn của trẻ em:

Điều 6: Sống còn và phát triển: Mọi trẻ em có quyền cố hữu được sống và Nhà nước có nghĩa vụ bảo đảm sự sống còn và phát triển của trẻ em.

Điều 8: Họ tên và quốc tịch: Trẻ em có quyền được có họ tên khi ra đời. Trẻ em cũng có quyền mang một quốc tịch và trong chừng mực có thể, được biết cha mẹ mình và được cha mẹ chăm sóc.

Các quyền được bảo vệ của trẻ em

Các quyền được bảo vệ: bao gồm việc bảo vệ trẻ em thoát khỏi mọi phân biệt đối xử, lạm dụng hay bỏ mặc, bảo vệ trẻ em không có gia đình cũng như bảo vệ trẻ em trong các tình huống đặc biệt.

Bảo vệ là gì?

Là sự chống lại mọi sự xâm phạm để giữ gìn bản thân được nguyên vẹn.

Trẻ em phải được

- Bảo vệ khỏi sự phân biệt đối xử.
- Bảo vệ khỏi sự bóc lột về kinh tế, sự lạm dụng về thể xác và tình dục, những hậu quả chiến tranh, bị lơ là và bỏ rơi, sự đối xử tàn tệ.
- Bảo vệ trong những trường hợp khẩn cấp và tình huống đặc biệt.

Bảo vệ trẻ em khỏi sự phân biệt đối xử

(Tham khảo các điều 2, 7, 23 và 30)

Các trường hợp bị phân biệt đối xử hay xảy ra ở Việt Nam?

- Con trai và con gái,
- Trẻ bình thường và trẻ khuyết tật,
- Học sinh yếu và học sinh giỏi,
- Con nhà nghèo và con nhà giàu....

Bảo vệ trẻ em khỏi sự bóc lột và lạm dụng

(Tham khảo các điều 10, 11, 16, 19, 20, 21, 25, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39 và 40)

- Xác định các hình thức bóc lột/lạm dụng đối với trẻ
- Xác định các nguyên nhân của sự bóc lột/lạm dụng đó
- Nêu các giải pháp bảo vệ trẻ trong các tình huống đó

Bốn nội dung cần đề cập:

- Trẻ em có mâu thuẫn với pháp luật
- Trẻ em bị bóc lột lao động
- Trẻ em bị khai thác tình dục
- Trẻ em lang thang đường phố

Bảo vệ trẻ em trong những trường hợp khủng hoảng và khẩn cấp

Ví dụ:

- Trẻ em mà bố mẹ bị chết do tai nạn
- Trẻ em bị tai nạn
- Trẻ em trong các gia đình có xung đột
- Trẻ em bị tước mất môi trường gia đình (bị giam, bị ngược đãi...)
- Trẻ em bị ảnh hưởng của chiến tranh

(Tham khảo các điều 10, 22, 25, 38 và 39)

Kết luận: Công ước đề ra những biện pháp đặc biệt để buộc các quốc gia phải: Bảo vệ trẻ em thoát khỏi sự bóc lột về kinh tế, sự lạm dụng về thể xác và tình dục, những ảnh hưởng của chiến tranh, sự lơ là và bỏ rơi, sự đối xử tàn tệ và sự phân biệt đối xử. Các quốc gia phải tạo điều kiện chăm sóc đầy đủ và/hoặc phục hồi trong những trường hợp cần thiết.

Một số tóm tắt các điều khoản liên quan đến quyền được bảo vệ của trẻ em:

Điều 2: Không phân biệt đối xử: Tất cả các quyền đều áp dụng cho tất cả trẻ em mà không có ngoại lệ. Chính Nhà nước có nghĩa vụ bảo vệ trẻ em chống lại bất kỳ hình thức phân biệt đối xử nào và có những biện pháp tích cực để đẩy mạnh quyền trẻ em.

Điều 19: Bảo vệ chống lại sự lạm dụng và sao nhãng: Nhà nước phải bảo vệ trẻ em chống lại tất cả các hình thức ngược đãi của cha mẹ hay những người lớn khác chịu trách nhiệm chăm sóc trẻ em và phải lập ra những chương trình xã hội thích hợp để ngăn ngừa sự lạm dụng và điều trị cho nạn nhân.

Điều 20: Bảo vệ trẻ em không gia đình: Nhà nước có nghĩa vụ bảo vệ đặc biệt trẻ em bị tước đoạt môi trường gia đình và bảo đảm sao cho trẻ em được hưởng một sự chăm sóc thích hợp, thay thế cho sự chăm sóc của gia đình, hoặc có những cơ sở nuôi dạy trong các trường hợp này. Các cố gắng liên quan đến việc thực hiện nghĩa vụ này phải quan tâm thích đáng đến hoàn cảnh văn hóa của trẻ em.

Các quyền phát triển của trẻ em

Các quyền phát triển: bao gồm mọi hình thức giáo dục (chính thức hoặc không chính thức) và quyền được có mức sống đầy đủ cho sự phát triển về thể lực, trí tuệ, tinh thần, đạo đức và xã hội của trẻ em.

Trẻ em cần phát triển để thành người lớn. Chúng cần được tạo một môi trường có lợi cho sự tồn tại và phát triển. Các **yếu tố** nào cần cho sự phát triển của trẻ em?

- Gia đình
- Dinh dưỡng
- Vui chơi giải trí
- Y tế
- Giáo dục
- Tiếp cận thông tin
- ...

Cây phát triển: một cây cần cỗi và một cây phát triển. Thay các yếu tố cần cho sự phát triển của trẻ thành các quyền.

Thảo luận về:

- Các trò chơi của trẻ em, các trò chơi này ảnh hưởng gì đến sự phát triển của trẻ;
- Những điều bạn cho phép và không cho phép trẻ em làm;
- Lịch ngày lý tưởng đối với một đứa trẻ?
- Điều gì chúng ta chưa làm được hiện nay ở Việt Nam đã ảnh hưởng đến sự phát triển của trẻ em? Trách nhiệm thuộc về ai? Cần phải thay đổi như thế nào?

Chú ý thảo luận về **vấn đề hiện tại ở Việt Nam:** trẻ em bị ép học, không còn có tuổi thơ, bị ép học những điều mà bố mẹ cho là bổ ích, không để ý đến khả năng và sở thích của đứa trẻ, làm hạn chế sự phát triển của trẻ.

Các điều khoản trong công ước liên quan đến quyền phát triển của trẻ em:

Điều 17:	Thông tin
Điều 28 và 29:	Giáo dục
Điều 31:	Vui chơi giải trí, tham gia vào các hoạt động văn hóa, nghệ thuật
Điều 14:	Tự do tư tưởng và tín ngưỡng
Điều 5, 6, 13, 14 và 15:	Phát triển nhân cách
Điều 7:	Có lý lịch cá nhân
Điều 24:	Phát triển sức khỏe và thể lực
Điều 12 và 13:	Quyền được lắng nghe
Điều 9, 10 và 11:	Gia đình

Một số tóm tắt các điều khoản liên quan đến quyền phát triển của trẻ em:

Điều 24: Sức khỏe và cơ sở chăm sóc sức khỏe: Trẻ em có quyền được hưởng tình trạng sức khỏe cao nhất có thể có và được chăm sóc về y tế. Nhà nước phải đặc biệt chú trọng đến việc chăm sóc sức khỏe ban đầu và

phòng bệnh, đến giáo dục sức khỏe và hạ thấp tỷ lệ tử vong ở trẻ em. Nhà nước phải khuyến khích hợp tác quốc tế về mặt này và cố gắng bảo đảm không một trẻ em nào bị tước đoạt quyền được hưởng những dịch vụ hiệu quả về chăm sóc sức khỏe.

Điều 28: Giáo dục: Trẻ em có quyền được học tập và Nhà nước có nghĩa vụ bảo đảm rằng giáo dục tiểu học là bắt buộc và miễn phí, khuyến khích tổ chức những hình thức khác nhau của giáo dục trung học đến được với mọi trẻ em và làm cho giáo dục đại học có được với mọi người trên cơ sở khả năng. Kỷ luật nhà trường phải tôn trọng các quyền và nhân phẩm của trẻ em. Nhà nước phải tham gia hợp tác quốc tế để thực hiện quyền này.

Điều 31: Vui chơi giải trí và các hoạt động văn hóa: Trẻ em có quyền vui chơi, giải trí và tham gia các hoạt động văn hóa, nghệ thuật.

Các quyền tham gia của trẻ em

Các quyền được tham gia: bao gồm quyền của trẻ được bày tỏ quan điểm của mình trong mọi vấn đề liên quan đến bản thân.

- Chúng ta thừa nhận rằng, mỗi trẻ em là một cá thể phát triển với những tình cảm và ý kiến riêng.
- Chúng ta tin tưởng rằng, trẻ em cần có điều kiện tốt nhất để nói lên các nhu cầu của mình. Với sự giúp đỡ và tôn trọng đúng mực, trẻ em sẽ đưa ra những ý kiến và quyết định có ý nghĩa mang tính trách nhiệm.
- Chúng ta biết rằng, trẻ em có tính trung thực, có thái độ quan tâm, học hỏi đối với sự vật chung quanh và trí tưởng tượng phong phú. ý nghĩa của những đặc tính này là trẻ em có thể đưa ra những ý kiến mới mẻ trong các cuộc tranh luận về hạnh phúc và quyền lợi của mình.

Trong Công ước, **sự tham gia của trẻ em** có nghĩa là:

- Cung cấp thông tin cho trẻ
- Tôn trọng những điều trẻ nói
- Tôn trọng những điều trẻ muốn làm

Các mức độ tham gia của trẻ

5	Trẻ em tự điều khiển hoàn toàn.
4	Trẻ em khởi xướng cùng người lớn quyết định công việc: Trẻ em khởi xướng, xây dựng công việc, trẻ em cần ở người lớn những lời khuyên và hỗ trợ. Người lớn luôn có mặt để sẵn sàng giúp đỡ.
3	Người lớn khởi xướng, quyết định cùng trẻ em: Người lớn khởi xướng, trẻ em được tham gia từ khâu lập kế hoạch và thực hiện. Trẻ em được tham gia vào việc ra quyết định.
2	Trẻ em được thông báo và được giao nhiệm vụ: Người lớn quyết định công việc, trẻ em làm công việc đó và hiểu công việc mình phải làm. Trẻ em được nói suy nghĩ của mình, nhưng không có sự lựa

	chọn về hình thức tham gia.
1	Người lớn điều khiển: Trẻ em làm hoặc nói những gì người lớn gợi ý cho chúng. Trẻ em tham gia vào một sự kiện do người lớn sắp đặt.

Tóm tắt các điều khoản trong Công ước có liên quan đến quyền tham gia của trẻ em:

Điều 12: TE có khả năng hình thành nên các quan điểm của bản thân và có quyền bày tỏ các quan điểm một cách tự do trong tất cả các vấn đề có liên quan đến trẻ em. Các quan điểm đó được coi trọng tới mức nào là tùy vào tuổi và mức độ trưởng thành của trẻ em.

Điều 13: TE có quyền nhận và cung cấp thông tin cho mọi người. Quyền được bày tỏ các quan điểm của bản thân mình, trừ khi điều này xâm phạm đến các quyền của người khác.

Điều 15: TE có quyền gặp gỡ mọi người, hòa nhập và thiết lập mối quan hệ với mọi người, trừ khi điều này xâm phạm đến các quyền của người khác.

Điều 17: Nhà nước phải bảo đảm để trẻ em có thể tiếp cận các thông tin và tài liệu từ nhiều nguồn khác nhau, và khuyến khích các phương tiện thông tin đại chúng phổ biến các thông tin có lợi đối với TE về các mặt xã hội văn hóa, đồng thời tiến hành các bước để bảo vệ TE khỏi bị tác động bởi các tài liệu độc hại.

Điều 18: Cha mẹ phải cùng nhau chịu trách nhiệm chính về giáo dục và sự phát triển của con cái, nhà nước sẽ hỗ trợ họ trong vấn đề này. Những lợi ích tốt nhất của trẻ em phải là mối quan tâm cơ bản của họ.

Tổng kết: những điều người lớn nên chú ý để khuyến khích sự tham gia của trẻ em:

- Hãy nhớ trẻ em là một con người
- Không đánh giá thấp khả năng của TE
- Không làm hộ trẻ những việc mà trẻ có thể tự làm được
- Hãy lắng nghe và tôn trọng ý kiến của trẻ
- Hãy cho trẻ có cơ hội diễn đạt cảm xúc của mình
- Hãy giải thích rõ lý do các quyết định của mình

- Hãy động viên khuyến khích trẻ tự đưa ra quyết định hoặc tự làm những việc có thể làm được
- Nhạy cảm đối với trẻ
- Cởi mở, quan tâm đến trẻ
- Kiên nhẫn
- Có kỹ năng làm việc với trẻ
- Sáng tạo trong tổ chức và làm việc với trẻ
- Cung cấp các thông tin kịp thời cho trẻ.....
- Biết nói lời xin lỗi với trẻ nếu bạn đã làm điều gì sai
- Sẵn sàng thương lượng, thỏa hiệp và thậm chí xem xét lại quan điểm của mình

Những điều không nên làm:

- Không chú ý quá nhiều đến những hành vi của trẻ mà bạn không thích, hãy giải thích với trẻ và đề nghị trẻ làm lại
- Đừng hối lộ trẻ
- Đừng dọa dẫm hoặc la hét
- Đừng so sánh trẻ với những trẻ khác

Kế hoạch hành động sơ bộ

Cách thực hiện:

- Chia nhóm các giáo viên theo các môn học/theo chức năng nhiệm vụ
- Thảo luận Nhóm và ghi kết quả thảo luận vào Bảng kế hoạch hành động sơ bộ
- Các Nhóm trình bày – Giảng viên và các Nhóm khác góp ý bổ sung.

Bảng kế hoạch hành động sơ bộ

STT	Các tồn tại/thách thức trong thực hiện công ước quốc tế quyền TE	Đề xuất biện pháp giải quyết	Dự án cần hỗ trợ gì?

Phụ lục 1: Một số quyền cơ bản của trẻ em trong công ước quốc tế

Điều 2: Không phân biệt đối xử: Tất cả các quyền đều áp dụng cho tất cả trẻ em mà không có ngoại lệ. Chính Nhà nước có nghĩa vụ bảo vệ trẻ em chống lại bất kỳ hình thức phân biệt đối xử nào và có những biện pháp tích cực để đẩy mạnh quyền trẻ em.

Điều 6: Sống còn và phát triển: Mọi trẻ em có quyền cố hữu được sống và Nhà nước có nghĩa vụ bảo đảm sự sống còn và phát triển của trẻ em.

Điều 8: Họ tên và quốc tịch: Trẻ em có quyền được có họ tên khi ra đời. Trẻ em cũng có quyền mang một quốc tịch và trong chừng mực có thể, được biết cha mẹ mình và được cha mẹ chăm sóc.

Điều 12: ý kiến của Trẻ em: TE có khả năng hình thành nên các quan điểm của bản thân và có quyền bày tỏ các quan điểm một cách tự do trong tất cả các vấn đề có liên quan đến trẻ em. Các quan điểm đó được coi trọng tới mức nào là tùy vào tuổi và mức độ trưởng thành của trẻ em.

Điều 13: Tự do ngôn luận: TE có quyền nhận và cung cấp thông tin cho mọi người. Quyền được bày tỏ các quan điểm của bản thân mình, trừ khi điều này xâm phạm đến các quyền của người khác.

Điều 15: Tự do kết giao: TE có quyền gặp gỡ mọi người, hòa nhập và thiết lập mối quan hệ với mọi người, trừ khi điều này xâm phạm đến các quyền của người khác.

Điều 17: Được tiếp xúc với thông tin thích hợp: Nhà nước phải bảo đảm để trẻ em có thể tiếp cận các thông tin và tài liệu từ nhiều nguồn khác nhau, và khuyến khích các phương tiện thông tin đại chúng phổ biến các thông tin có lợi đối với TE về các mặt xã hội văn hóa, đồng thời tiến hành các bước để bảo vệ TE khỏi bị tác động bởi các tài liệu độc hại.

Điều 18: Trách nhiệm của cha mẹ: Cha mẹ phải cùng nhau chịu trách nhiệm chính về giáo dục và sự phát triển của con cái, nhà nước sẽ hỗ trợ họ trong vấn đề này. Những lợi ích tốt nhất của trẻ em phải là mối quan tâm cơ bản của họ.

Điều 19: Bảo vệ chống lại sự lạm dụng và sao nhãng: Nhà nước phải bảo vệ trẻ em chống lại tất cả các hình thức ngược đãi của cha mẹ hay những người lớn khác chịu trách nhiệm chăm sóc trẻ em và phải lập ra những chương trình xã hội thích hợp để ngăn ngừa sự lạm dụng và điều trị cho nạn nhân.

Điều 20: Bảo vệ trẻ em không gia đình: Nhà nước có nghĩa vụ bảo vệ đặc biệt trẻ em bị tước đoạt môi trường gia đình và bảo đảm sao cho trẻ em được hưởng một sự chăm sóc thích hợp, thay thế cho sự chăm sóc của gia đình, hoặc có những cơ sở nuôi dạy trong các trường hợp này. Các cố gắng liên quan đến việc thực hiện nghĩa vụ này phải quan tâm thích đáng đến hoàn cảnh văn hóa của trẻ em.

Điều 24: Sức khỏe và cơ sở chăm sóc sức khỏe: Trẻ em có quyền được hưởng tình trạng sức khỏe cao nhất có thể có và được chăm sóc về y tế. Nhà nước phải đặc biệt chú trọng đến việc chăm sóc sức khỏe ban đầu và phòng bệnh, đến giáo dục sức khỏe và hạ thấp tỷ lệ tử vong ở trẻ em. Nhà nước phải khuyến khích hợp tác quốc tế về mặt này và cố gắng bảo đảm không một trẻ em nào bị tước đoạt quyền được hưởng những dịch vụ hiệu quả về chăm sóc sức khỏe.

Điều 28: Giáo dục: Trẻ em có quyền được học tập và Nhà nước có nghĩa vụ bảo đảm rằng giáo dục tiểu học là bắt buộc và miễn phí, khuyến khích tổ chức những hình thức khác nhau của giáo dục trung học đến được với mọi trẻ em và làm cho giáo dục đại học có được với mọi người trên cơ sở khả năng. Kỷ luật nhà trường phải tôn trọng các quyền và nhân phẩm của trẻ em. Nhà nước phải tham gia hợp tác quốc tế để thực hiện quyền này.

Điều 31: Vui chơi giải trí và các hoạt động văn hóa: Trẻ em có quyền vui chơi, giải trí và tham gia các hoạt động văn hóa, nghệ thuật.

Phụ lục 2: Các bài tập nghiên cứu tình huống về bóc lột và lạm dụng trẻ em

1. Nga là cô gái sống lang thang, bởi vì cha mẹ em li dị để lại em và hai người chị gái cho bà ngoại nuôi. Cả ba đứa trẻ cùng với bà ngoại sống bằng cách đi ăn xin trên đường phố. Sau đó bà ngoại bệnh và qua đời. Khi em 14 tuổi, em bị cậu bạn lớn tuổi hơn hãm hiếp và kể từ đó em bị cưỡng hiếp nhiều lần khi sống trên đường phố. Sau cùng em sống với một thanh niên sống bằng nghề móc túi và cướp giật. Vài tháng sau em có thai thì anh ta bị công an bắt vì tội móc túi. Bố mẹ anh ta không quan tâm tới em mặc dù cái thai trong bụng em là cháu nội của họ. Em sống bằng nghề nhặt rác, một giáo dục viên đường phố biết em và muốn giúp đỡ em nên đã giới thiệu em về "*Mái ấm tình thương*".
2. Hoa là con thứ ba trong gia đình. Em sống tại một làng nhỏ thuộc tỉnh Buôn Ma Thuột. Trạm xá ở rất xa làng. Khi Hoa còn nhỏ, gia đình em không thể đưa em đi tiêm phòng. Khi lên 6, em bị bệnh bại liệt. Hiện nay em không thể tự đi lại mà thường xuyên cần người giúp. Em không giúp gì được cho gia đình và không ai giúp em đến lớp.
3. Nam, 12 tuổi, sống ở tỉnh Đồng Nai. Hàng ngày em dậy từ 5 giờ sáng để đưa trâu ra đồng. Sau đó em giúp mẹ làm cỏ, bón phân và tưới rau, v.v... Nam buộc phải thôi học sau khi học hết lớp 4 vì cha mẹ em cần người giúp đỡ việc đồng áng.
4. Hùng, 15 tuổi. Ba má em phải làm việc từ sáng sớm đến tối khuya để kiếm sống. Hùng bắt đầu đi học khi em lên 8. Hai năm gần đây, em thường bỏ học và không mấy khi làm bài tập về nhà. Giáo viên coi em như một gánh nặng và bảo em đừng tới lớp nữa.

Phụ lục 3: Các bài tập nghiên cứu tình huống về bảo vệ khỏi sự phân biệt đối xử đối với trẻ em

Tâm sự của một đứa trẻ "không bình thường"

Cứ mỗi lần nghe đài thông báo tìm con, lòng tôi lại xốn xang. Những đứa trẻ ấy có bao nhiêu đứa mang tâm trạng giống tôi ngày xưa đó?

Cảm giác đau khổ của ngày xưa tôi rất muốn quên, nhưng sao vẫn cứ nhớ. Thật khó tin nếu tôi nói rằng năm lên 10 tuổi, tôi đã rất nhiều lần nghĩ tới chuyện tự tử. Năm 11 tuổi tôi đã nghĩ đến chuyện bỏ nhà ra đi. Tôi không phải là đứa trẻ hư hỏng, thậm chí tôi thường được được bác Ba hàng xóm khen là ngoan, giỏi. Tôi làm lụng mọi việc trong nhà từ lúc 8, 9 tuổi. Mỗi ngày, tôi phải giặt một đồng đồ rất to gồm của ba má, ông anh và hai đứa em của tôi. Má tôi chưa bao giờ chia sẻ cùng tôi, thậm chí có lúc còn chê trách tôi "quá chậm và đụt"... Má không hiểu hay không muốn biết rằng: hai bàn tay tôi rất bé, bé lắm.

Tôi thường hay bị má mắng vì có nhiều lỗi lầm. Nhưng đối với một đứa trẻ như tôi, thật khó kiềm chế trước sự hấp dẫn của những trò chơi: nhảy dây, đánh banh..., mê chơi quên cả thời gian. Thế rồi nòi cơm khê, cá kho khét... Má tôi đánh và mắng: chỉ biết "ngựa"! "đứng đường", những lời lẽ hết sức nặng nề. Có lúc chẳng hiểu vì sao má sai tôi làm việc này, tôi lại làm việc khác. Rửa chén, rửa ly tay chân lóng ngóng... đánh vỡ. Những lúc ấy, tim tôi cũng muốn vỡ theo vì hội họp chờ đợi sẽ nghe những lời nặng nề của má.

Ba tôi đi làm suốt ngày, nên mọi chuyện trong nhà má đều quyết định. Tuy còn bé, nhưng tôi cũng hiểu má cực nhiều lắm. Tôi vui vẻ, lau nhà rửa chén vì cũng muốn đỡ đần cho má. Nhưng tôi luôn thấy đau khổ, không phải bị đánh đòn, bị mắng chửi mà là cảm giác bị hắt hủi. Sự ghét bỏ ấy thể hiện trong từng tiếng xưng hô, luôn luôn là "mày", "tao" và lúc nào cũng gắt gỏng. Tôi chưa bao giờ được má gọi "con" ngọt lịm như anh Hải, bé Hà. Đến độ, tôi nghi ngờ mình không phải là con đẻ, tôi đánh cắp chìa khoá của ba, lén mở tủ tìm khai sinh. Tuy lâu lắm rồi, nhưng tôi vẫn còn cảm giác thất vọng, khi thấy tên cha, mẹ rõ ràng là đề tên ba má tôi, hồi ấy trong suy nghĩ của tôi: Thà mình là con nuôi còn đỡ đau khổ hơn làm con ruột, mà bị đối xử không công bằng!

Tâm trạng một đứa trẻ bị hắt hủi luôn đau khổ, tôi thường hay ngồi một mình hàng giờ, im lặng, đầu đặc sệt với những câu hỏi: "Tại sao, tại sao?..." Tối tối, tôi cố dỗ giấc ngủ bằng những ước mơ được má yêu thương, chăm sóc. Nếu hôm nào tôi bị má rầy la vô cớ, là tối hôm ấy tôi lại thao thức. Vào lớp học đầu trống rỗng, những lời cô giáo giảng không vào được trong đầu

tôi... Tôi không hiểu vì sao ở nhà tôi học thì thuộc bài, nhưng vào lớp lại quên hết. Đôi lúc tôi ngơ ngơ ngẩn ngẩn, ở trong lớp có đứa gọi tôi là "mát". Cô giáo nói tôi ngoan, nhưng có lẽ... "chậm phát triển trí tuệ". Tóm lại, mọi người nói tôi là đứa trẻ "không bình thường"!

Năm 13 tuổi, tôi bắt đầu thoát khỏi các sự "không bình thường" ấy, khi tôi xem những bất công trong gia đình đối với tôi là chuyện đương nhiên. Tôi thực hiện tất cả nghĩa vụ của gia đình, má mắng chửi tôi im lặng, xem như má đang nói ai đó chứ không phải tôi. Tôi bắt đầu quên những nỗi buồn của mình, để tâm vào việc học hành. "Mẹ đẻ mà còn không thương, thì ai thương nữa? Chỉ có mình mới thương mình mà thôi". Với suy nghĩ đó, tôi đã vươn lên, vừa học vừa làm, tự kiếm tiền tiêu xài, gây dựng cuộc đời mình.

Bây giờ má đã già, thỉnh thoảng má cũng nhắc những chuyện "tưng tửng" của tôi hồi xưa. Má tôi nói: "Hổng hiểu sao lớn lên nó không khủng mới lạ chứ!". Tôi cười buồn... hỏi: "Bốn đứa con, má thương đứa nào nhất?". Muốn đời má không chịu nhận mình có phân biệt đối xử với con cái. Còn tôi, cho đến giờ này tôi vẫn cảm nhận được điều đó trong từng món quà, lời nói dành cho cả bốn đứa con. Tôi vẫn đứng hàng thứ cuối cùng trong trái tim của má.

Phụ lục 4: Các bài tập nghiên cứu tình huống về bảo vệ trẻ em trong những trường hợp khủng hoảng khẩn cấp

Suy nghĩ của con: ***Ba má ơi, xin đừng... (Bình Huyền, Báo phụ nữ ngày 13/1/1999)***

Nhà mình ngày nào cũng có chuyện cãi nhau. Nhiều lúc, con ngạc nhiên tự hỏi, sao ba mẹ lại có nhiều chuyện để cãi vã như vậy. Con biết, ba mẹ ai cũng có sự nghiệp riêng, ai cũng có nhiều "quyền" ở cơ quan. Phải chăng, khi bước chân về nhà, gặp mặt nhau và gặp mặt con, ba mẹ chỉ thấy toàn là "trách nhiệm"? Không, con không tin là như thế, bởi lẽ cái gọi là "trách nhiệm" đó, trước đây đã mang lại hạnh phúc cho gia đình mình.

Ba thường đi "ký kết hợp đồng" thâu đêm suốt sáng. Mẹ cũng vậy, lâu rồi mẹ không còn ngồi nói chuyện quá 5 phút với con gái của mẹ! Không biết trong những đêm ba đi "ký kết hợp đồng" và mẹ đi "công chuyện" đó, có bao giờ ba mẹ, hoặc chỉ ba hay mẹ thôi, chợt nhớ về đứa con gái "bé bỏng" đang thỏn thức chờ cửa một mình? Ba mẹ biết không, những lúc ấy căn nhà

mình vốn đã rộng lại càng rộng hơn. Con sợ lắm, nhưng thà như vậy còn dễ chịu hơn khi ba mẹ "đột ngột" trở về lúc nửa đêm và lại lớn tiếng cãi nhau.

Con thương cả ba lẫn mẹ, nhưng con không thể hiểu vì lẽ gì mà ba mẹ lại đối xử với nhau như vậy. Con nào có phải là quan toà đâu mà ba mẹ lại bắt con phải phán xét ba hay mẹ đúng. Không, con chỉ là một con bé 16 tuổi có một thế giới riêng. Hôm rồi, con đến nhà bạn gặp bữa cơm chiều, mới hay gia đình người ta vui vẻ quá, giống như nhà mình trước đây, còn bây giờ...

Con viết những dòng này với mong muốn ba mẹ sẽ hiểu con hơn và hãy vì con mà suy nghĩ lại. Bởi nếu cứ như thế này mãi, con sợ rằng sẽ tới một ngày gia đình mình tan vỡ. Mà nếu như vậy, con sẽ trở thành một đứa con bất hạnh nhất trên cõi đời này.

Phụ lục 5: Các bài tập nghiên cứu tình huống về các tình huống tham gia của trẻ.

1. Buổi lễ tổng kết chăm sóc và bảo vệ trẻ em ở xã C đang diễn ra long trọng, với sự tham gia của toàn bộ cán bộ chính quyền, các ban ngành đoàn thể. Ông X – phó chủ tịch UBND huyện và bà Mai – Chủ tịch ủy ban dân số gia đình và trẻ em cũng có mặt. Cô giáo Loan dẫn một lớp trẻ em mẫu giáo từ trường bên cạnh sang để góp vui một số tiết mục văn nghệ vào buổi cuối buổi tổng kết. Biểu diễn xong cô lại dẫn các cháu về.
2. Cháu là một cậu bé đang học trường phổ thông. Bây giờ cháu phải quyết định cháu sẽ học ngành nào khi lên cấp cao hơn. Cháu muốn trở thành thầy giáo dạy môn Anh văn. ở lớp tiếng Anh bao giờ cháu cũng đứng đầu. Nhưng cha mẹ cháu đang bắt cháu học ngành y, vì muốn cháu trở thành một bác sĩ. Đây là cuộc đời của cháu, đáng lẽ cháu phải được nói lên cháu thích những gì và không thích những gì. Nhưng cha mẹ cháu bảo quyết định như vậy là vì hạnh phúc, quyền lợi của cháu vì vậy chẳng có gì phải bàn cãi nữa.
3. Ngày 20/11 sắp đến. Như mọi năm học sinh trường Q sẽ lại viết bích báo nói về tình cảm của mình với thầy cô. Cô tổng phụ trách hào hứng

tuyên bố hạn nộp và giải dành cho các chi đội tham gia tốt. Còn học sinh tự nhủ: “Thôi thì đành phải viết vậy. Năm nào cũng viết bích báo – chán quá”.

4. Con gái bố thấy thế nào nếu như mùa hè năm nay gia đình mình sẽ đi nghỉ ở Sầm Sơn?
  - ✓ Con thích đi nghỉ ở Đà Lạt cơ, con thấy bạn con bảo Đà Lạt thích lắm.
  - ✓ ý tưởng hay đấy, Đà Lạt là nơi tuyệt vời. Nhưng hiện gia đình mình chỉ đủ tiền để cả nhà đi nghỉ ở một nơi gần gần thôi, con có đề xuất nào khác không?
5. Sắp đến ngày Quốc tế thiếu nhi 1/6, các anh chị Đoàn thanh niên ở xóm V đang nghĩ không biết có cách tổ chức nào mới lạ để thay cho hình thức chia bánh kẹo cho các em thiếu nhi như những năm trước. Cuối cùng các anh chị cũng nghĩ ra một cách là hỏi ý kiến của chính các em thiếu nhi xem các em thích gì, và tổ chức ngày này như thế nào? Các em thiếu nhi cũng rất hào hứng tham gia cùng các anh chị chuẩn bị cho ngày lễ với những hoạt động phong phú: thi kể chuyện, văn nghệ, đóng kịch và chơi rất nhiều trò chơi vui nhộn. Sau khi kết thúc buổi lễ chào mừng các em thiếu nhi rất vui mừng bởi hình thức tổ chức mới lạ và bổ ích. Các em mong sẽ tiếp tục cùng các anh chị Đoàn thanh niên tổ chức nhiều buổi sinh hoạt bổ ích như vậy.
6. Như đã hứa với con từ năm trước, bố mẹ năm nay đã đủ tiền để mua cho con một chiếc xe đạp để con không còn phải đi bộ đến trường nữa. Ngày mai bố sẽ cùng với con lên huyện để mua xe đạp nhé. Bố con mình sẽ cùng chọn một chiếc xe đạp mà con thấy ưng ý nhất.
7. Phượng – cô lớp trưởng lớp 6A nghĩ đến buổi sinh hoạt đầu tuần lại ngán ngẩm vì cứ phải đứng lên trước lớp để đọc các điều trong quyền Công ước quốc tế quyền trẻ em. Phượng xin phép thầy chủ nhiệm lớp được bàn với các bạn để tìm cách thay đổi hình thức sinh hoạt. Thầy giáo đồng ý và khuyến khích Phượng cùng các bạn hãy sáng tạo để có buổi sinh hoạt đầu tuần thật hiệu quả, thầy sẽ luôn ở bên cạnh cả lớp trong các buổi sinh hoạt để sẵn sàng giúp đỡ các em. Buổi sinh hoạt tuần này thầy giáo thật ngạc nhiên vì các em trong lớp cùng đưa

ra các tình huống vi phạm Công ước quốc tế quyền trẻ em tại địa phương và phân tích kỹ lưỡng, sau đó xếp chúng vào 4 nhóm quyền khác nhau. Buổi sinh hoạt đầu tuần khác cả lớp lại vẽ tranh minh họa cho 4 nhóm quyền của trẻ em... Cứ như vậy thầy chủ nhiệm và các bạn trong lớp rất hài lòng với các buổi sinh hoạt đầu tuần của lớp.

8. Sinh nhật của Linh sắp tới, Linh xin phép bố mẹ cho tổ chức một buổi sinh nhật thật lớn để đánh dấu tuổi trăng tròn của mình. Bố mẹ rất vui và đồng ý. Bố mẹ khuyến khích Linh tự suy nghĩ xem em muốn làm gì và làm như thế nào? Bố mẹ đã chỉ dẫn cho em một số điều lưu ý về cách tổ chức và trang trí. Bố mẹ nói rằng họ sẽ luôn có mặt để chỉ dẫn em khi cần thiết.